

P R E D N Á Š K A

podpredseda vlády | minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Miroslav LAJČÁK

Cesta Srbska do Európskej únie

Fakulta politických vied, Belehradská univerzita

19. januára 2016 | utorok

Belehrad | Srbsko

Vážené dámy a páni, milí študenti Fakulty politických vied,

(1) Úvod

(Po úvodnej eulógii na samostatných kartičkách)

Predragov nečakaný a skorý odchod z tohto sveta je pre mňa mementom v dvoch rovinách:

- a) všetci sme pomínuteľní a naša túžba dožitia sa vysokého veku môže ostať nenaplnenou,
- b) jeho pamiatka si zaslúži ďalšiu kultiváciu myšlienky slobodného Srbska ako súčasti slobodnej a integrovanej Európy. Verím, že to budete aj Vy, kto sa zasadí o presadenie, realizáciu a následne ochranu tejto ušľachtilej idey.

(2) Historická úloha Európskej únie

Som presvedčený, že spoločnou historickou úlohou mojej generácie diplomatov v ČK EÚ a regiónu ZB, je dosiahnuť ďalšiu integráciu európskeho kontinentu. Inými slovami povedané, dotiahnuť integráciu krajín Európy v jej geografických hraniciach. V praxi to znamená zavŕšenie realizácie myšlienky Roberta Schumana z mája 1950 a rozšírenie zóny stability a prosperity o ďalší podstatný kus veľkej európskej skladačky - oblasť západného Balkánu.

Krajiny regiónu, vrátane Srbska, po turbulentnej minulosti dnes majú jasnú európsku perspektívu, čo bolo opakovane uvedené a potvrdené v dokumentoch EÚ. Ide o ponuku perspektívy členstva v európskej rodine, ktoré je založené na dobrovoľnosti, demokratických princípoch a pravidlách.

Členstvo v EÚ nemá lepšiu alternatívu a je možné len na základe reformy, resp. na základe politickej, ekonomickej a sociálnej tranzície. Prichádza v závere, ako logické vyústenie reformného úsilia. Je pozitívnym vyhodnotením kompatibility krajiny s európskymi štandardmi.

Nie je to málo! Sú krajiny, ktoré by si želali mať takúto perspektívu, ale ju jednoducho nemajú - napríklad Moldavsko či Gruzínsko.

Najťažším prvkom v procese vôbec však je posun v mentálnom nastavení, myslení a konaní na individuálnej úrovni. Čím viac sa budete nad týmto aspektom zamýšľať a vyvodzovať z neho správne závery, tým skôr sa spoločnosť odpúta od starých neproduktívnych stereotypov. Venujte mu, prosím, náležitú pozornosť, učte sa viac od iných.

Myslím, že Slovensko môže poslúžiť ako príklad v dobrom i menej pozitívnom zmysle. A je len na vás, čo si z toho vezmete a ako s tým na vašej európskej ceste naložíte. Platí však, že vašu krajinu si dokážete zmeniť len vy sami. My ostatní sme tu na to, aby sme vám v tom pomohli alebo poradili.

2

(3) Premeny moderného Srbska

Veľmi ma teší, že v ostatných rokoch Srbsko prešlo zásadnou zmenou a hlási sa k hodnotám EÚ. Potvrďuje to najmä spoluprácou s ICTY i posilňovaním regionálnej spolupráce. Zodpovedným a európskym spôsobom prispieva k vyrovňavaniu sa EÚ s výzvami a množiacimi sa krízami. Pretrvávajúcimi ale i tými novými. Takou je napríklad migračná vlna tzv. západobalkánskou cestou ale aj hrozba v podobe religiózneho extrémizmu a terorizmu.

Srbsko ukázalo a potvrdilo, že vie plniť nielen stanovené úlohy, ale zároveň byť spoľahlivým tímovým hráčom v krízových situáciách, čo reflektuje aj ostatná správa Európskej komisie.

Srbský prístupový proces prebieha od januára 2014, kedy boli počas Medzivládnej konferencie v Bruseli otvorené jeho prístupové rokovania. Jasným potvrdením spoločného úsilia plnohodnotne napredovať v srbskej eurointegrácii je aj úspešné otvorenie prvých dvoch negociačných kapitol. Kapitoly 32 – finančná kontrola a kapitoly 35 – rôzne vrátane vzťahov s Kosovom. Stalo sa tak – musím otvorene povedať, že KONEČNE - koncom minulého roka.

Teraz by som sa rád dotkol troch sfér, ktoré v integračnom procese považujem za kľúčové:

- a) Preváženie kvality nad rýchlosťou
- b) Právny štát
- c) Normalizácia vzťahov s Kosovom

3

(4) Kvalita nad rýchlosťou

Otázkou teda v tejto fáze už nie je či, ale kedy sa Srbsko stane členom EÚ.

Tu chcem zdôrazniť, že kvalita je dôležitejšia ako rýchlosť napredovania. Po mnohých skúsenostiach EÚ z predchádzajúcich kôl je aktuálny eurointegračný proces náročnejší a dôslednejší, ako bol v minulosti.

Jednak preto, že EÚ sa poučila z vlastných chýb. Napríklad Bulharsko a Rumunsko sú doteraz monitorované kvôli pretrvávajúcim nedostatkom v oblasti súdnictva, policajnej spolupráce a korupcie. Zároveň si je EÚ vedomá toho, že si do svojich radov môže dovoliť prijať len taký štát, ktorého úroveň rozvoja je porovnateľná s ostatnými členskými krajinami EÚ.

Na druhej strane táto prísnosť je na prospech konkrétnej kandidátskej krajiny. Tá tak po vstupe do EÚ neutrpí „šok“ a nebude automaticky jej najslabším článkom. A následne aj predmetom kritiky, sklamaní a v domácom prostredí aj nesplnených očakávaní.

Všetky podmienky pristúpenia a reformy potrebné na ich naplnenie sú teda v prvom rade prínosom pre samotnú krajinu usilujúcu o vstup do EÚ. A pre jej spoločnosť, ktorá sa prostredníctvom nich snaží priblížiť životnej úrovni Únie. Samotný integračný proces je zdĺhavý, nakoľko si vyžaduje, aby reformy boli dobre zakorenené a nezvratné.

4

(5) Právny štát

Vzhľadom na uvedené, EÚ v ostatných rokoch sprísnila svoje pravidlá. Rozhodla sa venovať mimoriadnu pozornosť osobitne právneho štátu. Teda fungovaniu a nezávislosti súdnictva, boju proti organizovanému zločinu a korupcii, ale aj dodržiavaniu ľudských práv a základných slobôd...

Dôvodom je nielen to, že ide o oblasti, ktoré sa bezprostredne týkajú kľúčových hodnôt a princípov spoločných pre všetky členské štáty Únie. Ale najmä skutočnosť, že dobre fungujúci právny štát je nevyhnutným predpokladom efektívneho fungovania spoločnosti, rozvoja jej súkromného sektora či podnikania.

Týmto oblastiam EÚ venuje pozornosť už od samotného začiatku prístupového procesu. Zároveň vyžaduje, aby v nich kandidátska krajina napredovala neustále. V prípade značného nedostatku pokroku môže EÚ dokonca zabrzdiť prístupový proces v iných oblastiach.

Súčasťou právneho štátu je aj aktívna občianska spoločnosť, ktorá neváha podporovať a dopĺňať aktivity štátu, ale zároveň aj nastaviť zrkadlo a upozorniť na existujúce nedostatky.

Osobitne v tejto oblasti vidím kľúčovú úlohu najmä mladých ľudí. Reformy v oblasti právneho štátu sú zložité, nakoľko si veľakrát vyžadujú zmenu celkového postoja spoločnosti. Práve otvorenosť a nepredpojatosť mladých ľudí môžu významnou mierou prispieť k zodpovednejšej správe vecí verejných a efektívnejšiemu vykonávaniu reforiem.

Prístupové rokovania Srbska v roku 2016 budú venované práve snahám o otvorenie kapitol v oblasti právneho štátu. Teda kapitoly 23 - súdnictvo a základné práva a kapitoly 24 – spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť.

5

(6) Kosovo

Okrem zamerania sa na oblasť právneho štátu je pre srbský prístupový proces charakteristický dôraz kladený na normalizáciu vzťahov s Kosovom. Na zabezpečenie stability a prosperity si EÚ nemôže dovoliť prijať za člena krajinu, ktorá nemá vysporiadané vzťahy v regióne.

Od Srbska ale nikto nevyžaduje, aby Kosovo uznalo. Z 28 členských štátov EÚ je stále 5 takých, ktoré neuznávajú jednostranné vyhlásenie nezávislosti Kosova. Slovensko patrí medzi ne.

Záujmom EÚ je, aby Srbsko a Kosovo svoje vzťahy normalizovali a dohodli sa na ich fungovaní osobitne v oblastiach, ktoré majú dopad na každodenný život ľudí. Spomeniem napríklad uznanie diplomov, používanie evidenčných značiek, fungovanie súdnictva a iné.

Preto chcem ešte raz zdôrazniť, neexistuje jediný dokument EÚ, ktorý by od Srbska vyžadoval uznanie Kosova. Vstup do EÚ však od Srbska vyžaduje, aby si v rámci právne záväznej dohody celkovo usporiadalo vzťahy s Kosovom.

6

(7) Záver

EÚ nie je dokonalou štruktúrou, rovnako ako akákoľvek veľká organizácia alebo sieť inštitúcií. Fungovanie ktoréhokoľvek štátu tiež nie je dokonalé. Dokonca aj naše rodiny prechádzajú obdobiami prejavu vlastných nedokonalostí a kríz.

Pamätajme však, že dokonalosť môže byť v niektorých – aj aktuálnych - prípadoch nepriateľom dobrého. EÚ je však dobrou a najvhodnejšou štruktúrou pre výzvy spojené s našou budúcnosťou.

Chápem pochybnosti, ktoré vo vás môže súčasné geopolitické prostredie vyvolávať. EÚ čelí bezprecedentným výzvam vo vlastnom vnútri i vo svojom susedstve. Možno sa v duchu pýtate, prečo by sa Srbsko malo stať ČK teraz, v čase krízy EÚ.

Odpoveďou je porozumenie hodnotám, na ktorých je EÚ budovaná. Tu sú moje dôvody, ktorým budúca generácia srbských lídrov, verím, bude rozumieť:

- EÚ pomáha udržať pokoj a stabilitu v ČK
- zabezpečuje voľný pohyb tovarov, osôb, kapitálu a služieb
- generuje prosperitu v ČK, prináša inovácie, zabezpečuje rovnosť šancí a príležitostí
- EÚ nahrádza úzky národný záujem spoločným, vylúčenie nahrádza inklúziou
- do medzinárodných vzťahov vnáša prístup založený na hodnotách a pravidlách
- EÚ a jej ČK v globálnych otázkach môžu hovoriť silnejším hlasom

7

Srbsko má všetky predpoklady na to, aby sa v dohľadnej dobe stalo členom Únie. Je potrebné však aktívne pokračovať v súčasnom trende a udržať si proeurópske smerovanie.

Za osobitne dôležité považujem, aby srbská vláda aktívne komunikovala o výhodách členstva, a to vo vzťahu ku všetkým vekovým skupinám. Práve mladí ľudia, ktorí si jasne uvedomujú pozitíva integračného procesu a neporovnateľné výhody členstva Srbska v EÚ, by jej v tejto úlohe mali pomáhať.

Slovensko bude o necelý polrok prvýkrát v histórii predsedáť EÚ. Je to pre nás symbolické ukončenie nášho dlhého európskeho integračného procesu. Záverečná skúška našej vyspelosti, zodpovednosť pre celú krajinu. A osobne sa počas SK PRES budem zasadzovať za to, aby prístupové rokovania Srbska úspešne napredovali.

Srbsko sa po stagnácii v minulosti už pozerá najmä vpred, ale pritom nezabúda na svoje bohaté historické korene. To je presne tá filozofia, podľa ktorej Predrag žil a ja si ho budem takého pamätať.

Čeť jeho pamiatke a veľa úspechov pre Srbsko v novom roku!

Ďakujem za pozornosť!